

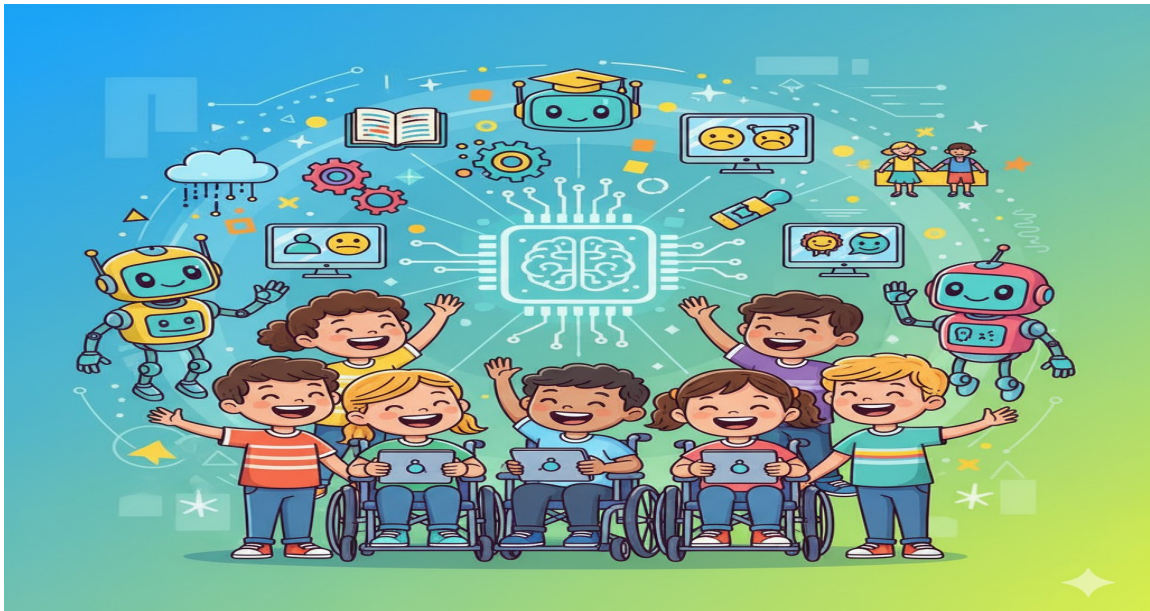
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дрозд Л.В.

**Методичні вказівки і рекомендації до практичних занять з обов'язкової
компоненти «Основи інклюзивної освіти»**

електронне видання

з навчальної дисципліни/освітньої компоненти «Основи інклюзивної
освіти» для здобувачів першого (бакалаврського рівня) спеціальності А6
Спеціальна освіта, спеціалізації А6.01 Логопедія та А6.02 Корекційна
психопедагогіка

Івано-Франківськ, 2026

УДК 373.1:371.125.8
(авторський знак)

Рекомендовано

*вченою радою Херсонського державного університету
(протокол від 23 лютого 2026 № 11)*

Відомості про авторів/укладачів

Дрозд Лідія Вікторівна – докторка філософії, 053 Психологія, старша викладачка кафедри спеціальної освіти, гарант освітньої програми А6 Спеціальна освіта, спеціалізації А6.01 Логопедія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Рецензенти:

Форостян О. І. - докторка педагогічних наук, професорка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Державного закладу "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського"

Примакова В. В. - докторка педагогічних наук, професорка кафедри теорії й методики виховання, психології та інклюзивної освіти комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської міської ради.

Методичні вказівки і рекомендації до практичних занять з обов'язкової компоненти «Основи інклюзивної освіти» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта, спеціалізації А6.01 Логопедія та А6.02 Корекційна психопедагогіка: Івано-Франківськ, 2026.

У навчальному виданні викладено методичні рекомендації щодо виконання різних видів навчальної роботи з обов'язкової освітньої компоненти циклу професійної підготовки «Основи інклюзивної освіти». Навчальне видання містить дидактичний матеріал для виконання практичних робіт, питання до модульного контролю та підсумкового заліку, словник основних термінів, список базової, додаткової літератури та інтернет джерел.

Може бути рекомендований в першу чергу для здобувачів дефектологічних спеціальностей, вчителям та вихователям спеціальних загальноосвітніх закладів, закладів інтегрованої та інклюзивної освіти.

Рекомендовано здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності А6 Спеціальна освіта, спеціалізації А6.01 Логопедія та А6.02 Корекційна психопедагогіка, освітньо-професійної програми Логопедія, Олігофренопедагогіка.

УДК 373.1:371.125.8
© Дрозд Л.В., 2026

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти та програма курсу	6
3. Методичні рекомендації для проведення практичних занять та самостійної роботи	9

Модуль 1. Основи теорії та управління інклюзивною освітою

<i>Практична робота 1.1. Розвиток і становлення інклюзивної педагогіки як науки</i>	11
<i>Практична робота 1.2. Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні</i>	14
<i>Практична робота 1.3. Управління інклюзивною освітою: структура, науково-методичний супровід та роль громадськості.....</i>	17
<i>Практична робота 1.4. Дитина з особливими освітніми потребами (освітніми труднощами), як активний учасник інклюзивного освітнього середовища</i>	21

Модуль 2. Методичне забезпечення інклюзивного освітнього процесу

<i>Практична робота 2.1. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами (освітніми труднощами): огляд важливих змін та оновлень.....</i>	24
<i>Практична робота 2.2. Інклюзивна школа - школа для кожного.....</i>	28
<i>Практична робота 2.3. Педагогічний та психологічний супровід в інклюзивній освіті.....</i>	33
4. Самостійна робота.....	38
5. Питання для підготовки до заліку.....	44
6. Список рекомендованої літератури.....	46
7. Додатки.....	50
<i>Додаток А. Глосарій.....</i>	50
<i>Додаток Б. Критерії оцінювання виконання практичних завдань, самостійної роботи, у формі заліку</i>	51
<i>Додаток В. Список вебінарів з освітньої компоненти Основи інклюзивної освіти для забезпечення інформальної освіти здобувачів вищої освіти.....</i>	55

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення обов'язкової освітньої компоненти циклу професійної підготовки «Основи інклюзивної освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Логопедія» та «Олігофренопедагогіка» й силабусу навчальної дисципліни/освітньої компоненти підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А6 Спеціальна освіта спеціалізації А6.01 Логопедія та А6.02 Корекційна психопедагогіка. Предметом вивчення навчальної дисципліни є дослідження системи педагогічних умов, що визначають функціонування інклюзивної освіти, включаючи механізми організації навчального середовища, підходи до підтримки різних груп дітей та освітні стратегії, які забезпечують їхню участь у спільному освітньому просторі. У межах курсу аналізуються наукові основи побудови інклюзивного освітнього простору, що сприяє розвитку дитини, її соціальному залученню та формуванню індивідуальної траєкторії розвитку.

Мета та завдання дисципліни:

Мета дисципліни полягає у тому, щоб забезпечити здобувачів глибокими теоретичними знаннями та сформувати практичні навички, необхідні для організації інклюзивного навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Дисципліна спрямована на підготовку майбутніх фахівців до професійної роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Завдання:

- забезпечити здобувачам ґрунтовне опанування теоретико-методологічних принципів інклюзивної освіти та розкрити закономірності психічного і особистісного розвитку дітей із різними типами особливих освітніх потреб;
- сформувати здатність майбутніх фахівців обґрунтовано добирати, адаптувати та впроваджувати інноваційні педагогічні методи й технології, спрямовані на підтримку освітнього процесу в умовах інклюзії;
- розвинути компетентності щодо організації міждисциплінарної взаємодії з асистентом педагога, батьками, корекційно-педагогічними й реабілітаційними фахівцями для забезпечення комплексного супроводу дитини;
- сформувати готовність до проектування та підтримання інклюзивного освітнього середовища, орієнтованого на принципи доступності, варіативності та рівного доступу до освітніх послуг;
- сприяти становленню професійних цінностей, що передбачають толерантність, емпатійність, етичну відповідальність і високий рівень педагогічної культури у взаємодії з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-11. Здатність до самостійного визначення і аналізу закономірностей історико-культурних явищ та суспільних процесів в Україні в контексті європейського та світового простору.

ФК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб із особливими освітніми потребами.

ФК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

ФК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо- корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовлення, актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

ФК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

ФК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

ФК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

ФК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

ФК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН-2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН-3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

ПРН-5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН-7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

ПРН-13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з порушенням мовленнєвим розвитком, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН-17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

ПРН-18. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності. (літ.28)

Схема курсу

Тема	Форма навчального заняття, кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Основи теорії та управління інклюзивною освітою			
Тема 1.1. Розвиток і становлення інклюзивної педагогіки як науки	2	2	7
Тема 1.2. Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні	2	2	8
Тема 1.3. Сучасні аспекти системи управління інклюзивною освітою	2	2	7
Тема 1.4. Дитина з особливими освітніми потребами (освітніми труднощами), як активний учасник інклюзивного освітнього середовища	2	2	8
Змістовий модуль 2. Методичне забезпечення інклюзивного освітнього процесу			
Тема 2.1. Комплексна психолого-	2	2	7

педагогічна оцінка розвитку дитини з ООП: огляд важливих змін та оновлень			
Тема 2.2. Інклюзивна школа - школа для кожного.	2	2	8
Тема 2.3. Педагогічний та психологічний супровід в інклюзивній освіті	2	2	8
Тема 2.4. Розробка індивідуальної програми розвитку: структура, зміст та роль команди фахівців	2		7
Разом 3 кредити/90 годин	16 годин	14 годин	60 годин

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти та програма курсу

Змістовий модуль 1. Основи теорії та управління інклюзивною освітою

Лекція 1.1. Розвиток і становлення інклюзивної педагогіки як науки
Визначення предмету і завдань інклюзивної педагогіки. Розгляд основних категорій інклюзивної педагогіки. Ознайомлення з сучасними дослідженнями щодо інклюзивної педагогіки в системі педагогічних наук. Розкриття ролі міжпредметних зв'язків інклюзивної педагогіки від минулого до сьогодення. Визначення ролі засобів інформації та соціальних мереж у поширенні знань про інклюзивне навчання.

Лекція 1.2. Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні
Визначення етапів реалізації національної стратегії розвитку інклюзивної освіти. Окреслення та розгляд мети і цілей реалізації стратегії розвитку інклюзивної освіти. Національна стратегія охоплює всі ключові сфери, пов'язані зі створенням інклюзивного освітнього середовища в Україні. Вона ґрунтується на ретельному аналізі поточних справ і спрямована на розв'язання ключових проблем:

- недостатня інклюзивність та безбар'єрність освітнього середовища, відсутність належних умов для отримання якісної освіти, соціалізації, підготовки до самостійного життя та професійної діяльності;
- недостатня самореалізація осіб з ООП через відсутність якісного доступного інклюзивного навчання в територіальних громадах;
- недостатній рівень сприйняття українським суспільством багатоманітності людини.

Лекція 1.3. Сучасні аспекти системи управління інклюзивною освітою
Визначення понять «управління освітою» та «освітній менеджмент». Розгляд організаційної моделі управління інклюзивною освітою в Україні. Розгляд системи закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Ознайомлення з сучасним науково-методичним забезпеченням інклюзивного

навчання. Визначення ролі громадських організацій у розвитку інклюзивної освіти та їх практичні дії щодо успішної реалізації інклюзії.

Лекція 1.4. Дитина з особливими освітніми потребами (освітніми труднощами), як активний учасник інклюзивного освітнього середовища

Ознайомлення з сучасним обґрунтуванням понять «дитина з особливими та освітніми потребами» та «дитина з освітніми труднощами». Аналіз класифікацій дітей з особливими освітніми потребами та класифікація типології дітей з освітніми труднощами посилаючись на сучасні наукові джерела. Типологія освітніх труднощів та рівні підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Сутність Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я (МКФ-11) та можливості застосування її в інклюзії.

Змістовий модуль 2. Методичне забезпечення інклюзивного освітнього процесу

Лекція 2.1. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з ООП: огляд важливих змін та оновлень

Розгляд аналізу сучасних методик оцінювання, враховано нові нормативні вимоги та підходи до індивідуалізації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. Узагальнення актуальних строків комплексної оцінки, включно з періодичністю повторних спостережень, адаптованих до вікових та функціональних особливостей дитини. Вимоги щодо оформлення документації: анкети, висновки, рекомендації, плани корекційно-розвивальної роботи та інші матеріали, необхідні для подання до інклюзивно-ресурсного центру.

Лекція 2.2. Інклюзивна школа - школа для кожного

Аналіз соціальної моделі інклюзії, що акцентує на усуненні бар'єрів та забезпеченні рівних можливостей для всіх учнів. Розгляд ключових принципів універсального дизайну, спрямованих на створення доступного та гнучкого освітнього середовища. Приклади застосування універсального дизайну у навчальних закладах для ефективної інтеграції учнів з ООП. Аналізування поширених стереотипів та їх впливу на процес інклюзії, визначено шляхи їх подолання. Порівняльний аналіз міжнародних практик та моделей інклюзивної освіти, виділено ефективні підходи та уроки для національної системи.

Лекція 2.3. Педагогічний та психологічний супровід в інклюзивній освіті

Сутність педагогічного та психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами та батьків. Аналіз визначень та концепцій супроводу, акцентовано на комплексному підході до підтримки дитини та родини. Систематизація етапів супроводу, визначено їх функції та взаємозв'язок для ефективної підтримки освітнього процесу. Підходи до розуміння особливих освітніх потреб: медична та соціальна моделі. Порівняльний аналіз медичної та соціальної моделей, визначено вплив кожної на організацію супроводу та інклюзивне середовище.

Лекція 2.4. Розробка індивідуальної програми розвитку: структура, зміст та роль команди фахівців

Індивідуальна програми розвитку (ІПР). Мета та значення ІПР у навчальному процесі дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Основні принципи розробки ІПР. Структура та зміст індивідуальної програми розвитку. Команда фахівців, відповідальних за розробку та реалізацію ІПР.

Основні методичні матеріали курсу, необхідні для досягнення мети опанування зазначеної освітньої компоненти, розміщені на сайті KSU Online за покликанням: <https://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=7587>

Високо цінується академічна доброчесність.

Форма підсумкового контролю успішності навчання *залік*.

Засоби діагностики успішності навчання усний, підсумковий тест. Оцінювання здобувача на заліку проводиться відповідно до Положення про «Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті» (літ. 31).

Критерії оцінювання виконання завдань практичного заняття, завдань модульної самостійної роботи, відповіді під час підсумкового контролю у формі заліку (Додаток А)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ ТЕОРІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНОЮ ОСВІТОЮ

Тема 1.1. Розвиток і становлення інклюзивної педагогіки як науки

План

1. Предмет і завдання інклюзивної педагогіки.
2. Основні категорії інклюзивної педагогіки.
3. Інклюзивна педагогіка в системі педагогічних наук.
4. Міжпредметні зв'язки інклюзивної педагогіки.
5. Роль засобів інформації та соціальних мереж у поширенні знань про інклюзивне навчання.

Ключові положення лекції. *Інклюзивна педагогіка — це наука, що вивчає закономірності, принципи та механізми навчання, виховання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спільного освітнього простору. Основними завданнями є: формування гуманістичної парадигми освіти, розроблення моделей педагогічної підтримки, забезпечення рівного доступу до якісної освіти, створення сприятливого інклюзивного середовища для кожної дитини. До ключових понять належать: інклюзія, інклюзивна освіта, особливі освітні потреби, адаптація, модифікація, підтримка, освітнє середовище, толерантність, універсальний дизайн навчання, індивідуальна програма розвитку (ІПР).*

Ці категорії формують наукову мову дисципліни та відображають її змістові напрями — рівність, доступність, партнерство та розвиток потенціалу дитини. Інклюзивна педагогіка є міждисциплінарною галуззю, що інтегрує знання загальної педагогіки, спеціальної освіти (дефектології), психології, соціальної педагогіки, менеджменту освіти. Вона розвивається як самостійна наука, орієнтована на формування методології освітньої інтеграції та практики рівних можливостей.

Інклюзивна педагогіка тісно пов'язана з медичною, соціальною, юридичною, інформаційною та культурологічною сферами. Такий зв'язок забезпечує комплексний підхід до підтримки осіб з ООП і сприяє створенню ефективної системи супроводу на рівні освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг. Медіа та соціальні мережі є важливим інструментом формування позитивного ставлення суспільства до інклюзії. Вони поширюють приклади успішних практик, висвітлюють історії дітей з ООП, інформують педагогів і батьків про сучасні підходи до інклюзивної освіти. Через цифрові ресурси здійснюється професійне навчання, підвищення кваліфікації та просвіта громадськості.

Лекція присвячена аналізу впливу сучасних засобів масової інформації та соціальних мереж на формування обізнаності суспільства щодо принципів і практик інклюзивного навчання. Розглядаються основні медійні інструменти, через які відбувається поширення інформації про інклюзію, а також специфіка їхнього використання освітянами, батьками та громадськими організаціями.

Особлива увага приділяється ролі цифрових платформ у формуванні позитивного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, подоланні стереотипів і підтримці професійних спільнот. У лекції також порушуються питання ризиків, пов'язаних із недостовірним контентом та інформаційними маніпуляціями, і окреслюються шляхи підвищення інформаційної культури

учасників освітнього процесу. Матеріал спрямований на усвідомлення потенціалу медіасередовища як важливого ресурсу розвитку інклюзивної освіти.

Презентаційний матеріал з теми лекції 1.1.

Практична робота 1.1.

Тема: Розвиток і становлення інклюзивної педагогіки як науки

Завдання:

Репродуктивний рівень:

1. Дати визначення понять:

- освітня інтеграція
- інклюзія
- інклюзивна освіта
- інклюзивне навчання
- особливі освітні потреби
- інклюзивна педагогіка
- соціальна інклюзія
- сегрегація
- соціальна інтеграція
- толерантність
- міжпредметні зв'язки

2. Визначити та розглянути основні завдання інклюзивної педагогіки в умовах сучасності.

3. Визначити з якими галузями педагогіки найбільше межує інклюзивна педагогіка та систематизувати визначені галузі в список для розгляду.

4. Вказати не менше трьох факторів, що вплинули на становлення інклюзивної освіти в Україні.

Продуктивний рівень:

1. Заповнити аналітичну таблицю:

Елемент змісту	Стисла характеристика	Приклад / пояснення
Предмет інклюзивної педагогіки		
Основні категорії		
Місце в системі наук		
Міжпредметні зв'язки		

2. Проаналізувати та визначити, як інформація в медіа просторі може впливати на формування інклюзивного світогляду в умовах сьогодення, дати чітке обґрунтування своєї відповіді у вигляді доповіді.
3. Опрацювати Саламанкську декларацію (1994) та Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю (2006) та систематизувати матеріал у вигляді презентації для доповіді.
4. Опрацювати короткий фрагмент (на вибір здобувача) із Наказу МОН або Закону «Про освіту» про інклюзію та визначити ключові тези, і пояснити, як вони пов'язані з розвитком інклюзивної педагогіки результат представити у вигляді презентації.
5. Підготувати інформаційне повідомлення з демонстрацією для дискусії:
Які виклики постають перед сучасною інклюзивною педагогікою?
Які наукові підходи використовуються в інклюзивній педагогіці?

Творчий рівень:

1. Створити міні-проект: *«Інклюзивна педагогіка майбутнього»*.
 У проекті для презентування передбачити:
 - 5 прогнозованих змін у підходах до інклюзії;
 - роль цифрових технологій;
 - очікуваний вплив соціальних мереж.
2. За допомогою ШІ розробити інфографіку / пост у соцмережах:
«Що потрібно знати про інклюзивну педагогіку?»
 зазначити:
 - ключові поняття;
 - завдання;
 - сучасні виклики;
 - короткі лайфхаки для педагогів.
3. Розробити інфографіку або буклет для батьків та педагогів про переваги інклюзивного навчання в умовах сьогодення:
 - які міфи про інклюзію потрібно спростувати?
 - які переваги інклюзивної освіти для всіх учасників навчального процесу?
 - які підтримуючі стратегії можуть використовувати педагоги?

Список рекомендованої літератури:

Основна: 1,2,4,8,9

Додаткова: 12,17,18,22

Електронні ресурси: 23,28,35

Тема 1.2. : Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні

План

1. Етапи реалізації національної стратегії розвитку інклюзивної освіти
2. Мета стратегічної реалізації
3. Цілі, щодо реалізації стратегії

Ключові положення лекції. Лекція присвячена глибокому аналізу стратегічних підходів до організації та розвитку інклюзивної освіти в Україні в контексті сучасних міжнародних практик і наукових моделей. У центрі уваги — детальне висвітлення поетапного впровадження національної стратегії, яка передбачає інтеграцію організаційних, педагогічних та соціально-освітніх заходів, спрямованих на забезпечення рівних можливостей для здобуття освіти дітьми з різними освітніми потребами. Лекція висвітлює як законодавчо-правові, так і практичні аспекти реалізації стратегії, підкреслюючи взаємозв'язок між політикою держави, діяльністю навчальних закладів та підтримкою сім'ї і громади.

Особлива увага приділяється формулюванню стратегічної мети, яка полягає у створенні інклюзивного освітнього середовища, що забезпечує комплексний розвиток як учнів, так і педагогів, стимулюючи ефективну інтеграцію та активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Висвітлюються ключові цілі реалізації стратегії: підвищення рівня професійних компетентностей педагогічних кадрів, формування адаптивного та безпечного навчального простору, а також активне залучення родини та громади до підтримки інклюзивних практик.

Врахований огляд сучасних наукових концепцій і практичних моделей інклюзивної освіти, які сприяють інтеграції теоретичних знань і практичних підходів у навчальний процес. Обговорюються ефективні інструменти моніторингу та оцінювання результативності реалізації стратегії, критерії оцінки якості інклюзивного навчання та методи вдосконалення освітніх практик відповідно до потреб учнів. Формування у слухачів системного бачення стратегічних орієнтирів розвитку інклюзивної освіти, розвитку навичок критичного аналізу сучасних тенденцій і розробки практичних рекомендацій для реалізації інклюзії у закладах освіти різного типу і рівня, що в свою чергу дозволяє поєднати наукову основу з практичною реалізацією, забезпечуючи

цілісне розуміння інклюзивного освітнього середовища та сприяючи розвитку компетентних фахівців у сфері сучасної інклюзії.

Презентаційний матеріал з теми лекції 1.2.

Практична робота 1.2.

Тема: Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні

Завдання:

Репродуктивний рівень:

1. Дати визначення понять:

- стратегія розвитку інклюзивної освіти
- етап реалізації стратегії
- ціль стратегічного розвитку

2. Перелічити основні етапи реалізації Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти в Україні.

3. Визначити ключову мету реалізації національної стратегії в Україні.

4. Розглянути та визначити не менше 4 цілей, визначених стратегією розвитку інклюзивної освіти, представити у вигляді презентації.

Продуктивний рівень:

1. Заповніть таблицю «Стратегічні компоненти розвитку інклюзивної освіти»

Компонент стратегії	Зміст	Приклад реалізації
<i>Етап 1</i>		
<i>Етап 2</i>		
<i>Етап 3</i>		
<i>Ціль 1</i>		
<i>Ціль 2</i>		

2. Проаналізувати на вибір здобувача компонент стратегії та виділити ключові акценти; визначити, які виклики вирішує цей фрагмент і на основі цього сформулювати пропозицію щодо удосконалення, результат продемонструвати для обговорення.

3. На основі опрацьованого матеріалу запропонувати власне бачення у вигляді демонстрації: «Як повинна виглядати інклюзивна освіта України через 10 років?»

Творчий рівень:

1. Розробити авторський міні-проект з демонстрацією:

«Модель інклюзивного закладу освіти, що відповідає Національній стратегії», у якому зазначити:

- ключові цілі;
- інноваційні підходи;
- засоби підтримки дітей з особливими освітніми потребами;
- очікувані результати.

2. Розробити та продемонструвати карту інтересів та впливів (stakeholder map):

визначивши роль:

- держави;
- місцевих громад;
- педагогів;
- асистентів учнів;
- громадських організацій;
- батьківської спільноти.

Розгляд практичного кейсу:

Кейс 1:

«Запровадження елементів Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти у ЗЗСО № 25»

Ситуація:

У школі № 25 планують розширити інклюзивне середовище:

- кількість дітей з ООП зросла з 8 до 19;
- немає достатньої кількості асистентів педагогів;
- не забезпечено корекційно-розвиткові послуги;
- педагоги мають низький рівень підготовки до роботи з дітьми з ООП;
- адміністрація прагне відповідати новій стратегії розвитку інклюзії.

Завдання здобувачам:

- 1. Визначити, до якого етапу реалізації стратегії належить описана ситуація (обґрунтувати відповідь).**
- 2. Сформулювати 3 першочергові цілі, які має поставити адміністрація відповідно до стратегії.**
- 3. Запропонувати 5 практичних кроків щодо реалізації стратегії в даному ЗЗСО.**

Кроки мають відповідати:

- меті стратегії;
- потребам ЗЗСО;
- принципам інклюзивної освіти.

4. Розробити короткий стратегічний план (3–4 пункти):

«Покращення інклюзивної спроможності ЗЗСО № 25».

Кейс 2:

Інклюзивна освіта під час війни (кейс): проаналізувати кейс: у школу прибули діти з особливими освітніми потребами з різними рівнями підтримки, які є внутрішньо переміщеними особами.

Запропонувати кроки вирішення кейсу та презентувати рішення:

- Як організувати навчальний процес?
- Які психологічні та матеріальні ресурси необхідні?
- Як залучити громаду до підтримки?

Список рекомендованої літератури:

Основна: 3,7,8,9

Додаткова: 11,13,17,20

Електронні ресурси: 27,29,30,32

Тема 1.3. Сучасні аспекти системи управління інклюзивною освітою

План:

1. Організаційна модель управління інклюзивною освітою.
2. Науково-методичне забезпечення інклюзивного навчання.
3. Роль громадських організацій у розвитку інклюзивної освіти.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена дослідженню сучасних механізмів організації та управління інклюзивною освітою, орієнтованих на інтеграцію державного регулювання, діяльності навчальних закладів та участі громадських інституцій. Розглядається структурна модель управління інклюзивним навчанням, яка передбачає узгоджене функціонування адміністративних, педагогічних та соціально-педагогічних компонентів, а також формування ефективних процедур планування, контролю та оцінювання результатів освітнього процесу з урахуванням індивідуальних освітніх потреб учнів.

Лекція детально висвітлює науково-методичне забезпечення інклюзивного навчання як ключовий ресурс ефективної організації освітнього середовища. Розглядаються адаптовані навчальні програми, сучасні педагогічні технології та інноваційні методики, що дозволяють створити умови для всебічного розвитку дітей із різними освітніми потребами. Окремо аналізується роль

наукових досліджень у розробці стратегій навчання та підвищенні якості інклюзивної практики.

Важливе місце у лекції займає оцінка внеску громадських організацій у розвиток інклюзивної освіти. Розглядаються приклади співпраці освітніх закладів з громадськими ініціативами, реалізація освітніх проєктів і формування соціальної підтримки для дітей та сімей, що сприяє підвищенню доступності та ефективності інклюзивного навчання.

Розуміння управлінської структури інклюзивної освіти, розвиває компетентності у сфері організації, методичного супроводу та моніторингу інклюзивних процесів. Вона спрямована на здобуття практичних і аналітичних навичок, необхідних для інтеграції науково-методичних, організаційних і соціальних ресурсів з метою створення функціонального та ефективного інклюзивного освітнього середовища.

Презентаційний матеріал з теми лекції 1.3.

Практична робота 1.3.

Тема: Управління інклюзивною освітою: структура, науково-методичний супровід та роль громадськості

Завдання:

Репродуктивний рівень:

1. **Дати визначення ключових понять:**
 - система управління інклюзивною освітою;
 - організаційна модель управління;
 - науково-методичне забезпечення;
 - громадські організації у сфері інклюзії.
2. **Визначити та перелічити рівні управління інклюзивною освітою із зазначенням, які саме суб'єкти належать до кожного рівня :**
 - державний,
 - регіональний,
 - місцевий,
 - інституційний.

3. Здійснити аналіз законодавчої бази України щодо управління інклюзивною освітою в умовах сучасності та підготувати у вигляді презентації результат роботи.
4. Розкрити відмінності між управлінням освітою та освітнім менеджментом (*презентувати інформаційне повідомлення для обговорення*).
5. Визначити та вказати не менше 5 провідних українських або міжнародних ГО, які активно підтримують інклюзивну освіту.
6. Здійснити аналіз та визначити, які інноваційні підходи можуть покращити управління інклюзивною освітою? (*продемонструвати інноваційні підходи для обговорення*).

Продуктивний рівень:

1. Проаналізувати організаційну модель управління інклюзивною освітою, результати оформити у вигляді таблиці:

Рівень управління	Суб'єкти	Основні повноваження	Інструменти впливу
Державний			
Регіональний			
Місцевий			
Заклад освіти			

2. Оцінити систему науково-методичного забезпечення у вашому регіоні / громаді (на вибір здобувача), із зазначенням:
 - визначення сильних сторін;
 - визначення слабких сторін;
 - описати можливості покращення.
3. Проаналізувати та продемонструвати аналіз однієї громадської організації (на вибір здобувача) та визначити: (*Наприклад ГО: «Промінь», «Фонд Порошенко», UNICEF, «Доступно.UA», «Особливі»*)
 - місію;
 - напрями діяльності;
 - форми співпраці з закладами освіти;
 - внесок у розвиток інклюзивної політики.
4. Розробити та продемонструвати структурно-логічну модель з теми, яка має включати в себе: «Система управління інклюзивною освітою в закладі освіти»
 - керівні органи;
 - команду психолого-педагогічного супроводу;
 - партнерів;
 - форми взаємодії.
5. Дослідити та визначити головні чинники світового досвіду запровадження інклюзивної освіти в Україні за останні 5 років (результат дослідження продемонструвати у вигляді презентації).

Творчий рівень:

1. Розробити авторський управлінський проект з теми, який має включати в себе: «Центр компетентності з інклюзивної освіти у моєму закладі/громаді»
 - мету;
 - управлінську структуру;
 - очікувані результати;
 - індикатори ефективності;
 - партнерство з ІРЦ та ГО.
3. Розробити комунікаційну стратегію залучення громадських організацій до підтримки інклюзії в певному закладі освіти (заклад на вибір здобувача), в якій передбачити:
 - цільові групи;
 - методи взаємодії;
 - ресурси;
 - очікуваний ефект.
2. Підготувати інформаційну доповідь з презентацією: «Сучасна система управління інклюзивною освітою: виклики та перспективи розвитку».

Розгляд практичного кейсу:

Кейс: «Складнощі управління інклюзивною освітою в ліцеї “Перспектива”»

Опис ситуації:

Ліцей «Перспектива» входить до великої громади. Останні два роки кількість дітей з особливими освітніми потребами зросла з 12 до 33. Труднощі, які виявлені під час внутрішнього аудиту:

1. У закладі відсутній координатор з інклюзивної освіти.
2. Команда психолого-педагогічного супроводу працює несистемно.
3. Педагоги скаржаться на нестачу науково-методичної підтримки.
4. Місцеве ІРЦ перевантажене.
5. Громадські організації громади не залучені до освітніх процесів.
6. Батьки дітей з ООП не задоволені комунікацією та організацією підтримки.

Завдання до кейсу для здобувачів:

1. Проаналізувати ситуацію:

Визначити, які елементи системи управління функціонують неефективно (управлінські, методичні, комунікаційні).

2. Запропонувати управлінські рішення:

Розробити 5 конкретних кроків, які адміністрація повинна реалізувати протягом року для покращення управління інклюзією.

3. Розробити модель взаємодії, яка буде включати в себе такі компоненти:

«Ліцей — ІРЦ — ГО — Батьки».

- структура взаємодії;
- механізми комунікації;
- форми партнерства.

4. Сформулювати та презентувати коротку стратегічну пропозицію, із чітким обґрунтуванням своєї думки: «Як підвищити інклюзивну спроможність ліцею “Перспектива” протягом 12 місяців»

Список рекомендованої літератури:

Основна: 3,4,10

Додаткова: 15,16,17,22

Електронні ресурси: 26,27,31,34

Тема 1.4. Дитина з особливими освітніми потребами (освітніми труднощами), як активний учасник інклюзивного освітнього середовища

План:

1. Поняття «дитина з особливими та освітніми потребами» «дитина з освітніми труднощами».
2. Категорії дітей з особливими освітніми потребами.
3. Типологія освітніх труднощів та рівні підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена детальному вивченню участі дитини з особливими освітніми потребами (ООП) у сучасному інклюзивному освітньому середовищі та розкриває як теоретичні, так і практичні аспекти організації навчання та психолого-педагогічного супроводу. Основна увага зосереджена на сучасному трактуванні категорій «дитина з особливими освітніми потребами» та «дитина з освітніми труднощами», їхніх відмінностях, взаємозв'язку та ролі у формуванні освітньої політики, забезпеченні рівних можливостей і соціальної інтеграції учнів. Лекція аналізує актуальні підходи до ідентифікації освітніх труднощів, підкреслюючи необхідність персоналізації навчального процесу та адаптації педагогічних стратегій під індивідуальні потреби кожної дитини.

Особлива увага приділяється класифікаціям дітей з ООП за національними та міжнародними стандартами, що дозволяє здійснити системний аналіз особливостей їх розвитку, пізнавальної діяльності, комунікаційних та соціальних компетентностей. У лекції розглянуто різні категорії дітей, зокрема з порушеннями слуху, зору, інтелекту, мовлення, опорно-рухового

- порушення слуху,
- зору,
- мовлення,
- інтелекту,
- опорно-рухового апарату,
- емоційно-вольової сфери.

3. Проаналізувати класифікацію освітніх труднощів у дітей з особливими освітніми потребами посилаючись на сучасні наукові джерела, результати презентувати для обговорення.

Продуктивний рівень:

Розгляд кейсу:

Учень 2-го класу, Марк, 8 років:

- має труднощі з письмом і читанням, часто плутає букви та слова, повільно виконує завдання;
- в групових іграх активний, проявляє інтерес до малювання та творчих завдань;
- вчитель відзначає труднощі концентрації на фронтальних уроках, потребує додаткового часу та індивідуальних підказок;
- родина активно співпрацює, але не завжди знає, як підтримати навчання дитини вдома.

Завдання для здобувачів (самостійна або групова робота, презентація результатів та обговорення різних підходів до підтримки дитини) :

1. *Визначити категорію дитини та тип освітніх труднощів.*
2. *Скласти план адаптаційних та корекційних заходів для ефективної інтеграції Марка у клас.*
3. *Продумати способи взаємодії з батьками та мультидисциплінарною командою для забезпечення цілісного супроводу.*
4. *Визначити критерії оцінки ефективності запропонованих заходів.*

Творчий рівень:

Завдання (проектна діяльність) :

1. Розробити інноваційний проєкт «Інклюзивний урок» або «Інклюзивний навчальний модуль»:
 - передбачити адаптацію та диференціацію для дітей з різними категоріями ООП;
 - продумати методи активного залучення дітей у спільну діяльність;
 - описати, як оцінювати успішність інтеграції та розвиток компетентностей учнів.
2. Обґрунтувати обрані методи з точки зору психолого-педагогічних підходів, принципів універсального дизайну та сучасних стандартів інклюзії.
3. Презентувати проєкт групі та обговорити можливі складнощі та шляхи їх подолання.

Список рекомендованої літератури:

Основна: 2,3,5,8,10

Додаткова: 11,13,14,17

Електронні ресурси: 24,25,27,33

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ****Тема 2.1. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами (освітніми труднощами): огляд важливих змін та оновлень*****План:***

1. Зміни та оновлення щодо проведення психолого-педагогічної оцінки дитини з особливими освітніми потребами.
2. Терміни проведення оцінки розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
3. Документація, що подається до інклюзивно-ресурсного центру.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена сучасним підходам до організації комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами, що є фундаментальним етапом у забезпеченні їхнього якісного супроводу в інклюзивному освітньому середовищі. У матеріалі детально розглядаються актуальні зміни та оновлення, внесені до процедур проведення оцінювання, зокрема ті, що стосуються порядку взаємодії фахівців, структури етапів оцінки, застосування інструментарію та підходів до формулювання висновків. Акцентовано увагу на оновлених вимогах щодо планування, тривалості та організації оцінювання з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини.

Важливе місце у лекції відведено термінам та регламентам проведення оцінки. Розкрито особливості визначення оптимальних часових меж для здійснення діагностики, строки повторного проходження оцінювання, а також ситуації, за яких можливе позапланове звернення до фахівців. Представлено логіку узгодження термінів з потребами дитини, запитами педагогів та сім'ї, що сприяє ефективності подальшої корекційно-розвиткової роботи.

Окремо розглянуто перелік документації, що подається до інклюзивно-ресурсного центру. Проаналізовано вимоги до оформлення заяв, характеристик, медичних довідок, результатів педагогічних спостережень та інших матеріалів, необхідних для комплексного вивчення дитини. Підкреслено важливість належного документального супроводу для забезпечення прозорості, узгодженості дій фахівців та об'єктивності висновків.

Зміст лекції спирається на оновлене нормативно-правове підґрунтя діяльності ІРЦ, що визначає їхні завдання, функції, повноваження та алгоритми міжвідомчої взаємодії. Наголошено на значущості міждисциплінарного підходу, який передбачає спільну діяльність педагогів, психологів, логопедів, реабілітологів і медичних працівників. Також акцентовано на впровадженні сучасних діагностичних методик, принципах об'єктивності, відкритості, етичності та конфіденційності у процесі роботи з дітьми та сім'ями.

Лекція спрямована на формування професійної компетентності майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти, розвиток умінь аналізувати висновки ІРЦ, працювати з документацією, усвідомлювати роль оцінювання у формуванні індивідуальної траєкторії розвитку дитини. Матеріал націлений на підготовку студентів до ефективної діяльності в умовах сучасної моделі інклюзивної освіти та до побудови партнерської взаємодії з ІРЦ, батьками та педагогічними колективами.

Презентаційний матеріал з теми лекції 2.1.

Практична робота № 2.1.

Тема: Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з
ООП: огляд важливих змін та оновлень

Завдання:

Репродуктивний рівень:

1. Дати визначення поняттям та розкрити його сутність в умовах сьогодення:
- комплексна психолого-педагогічна оцінка;

- освітні труднощі;
- рівні підтримки в інклюзивній освіті;
- первинне та повторне оцінювання;
- команда супроводу.

Завдання 2. Визначити вірну відповідь (1 правильна відповідь):

1. Комплексна оцінка проводиться...
 - а) за зверненням школи
 - б) виключно педагогом
 - в) командою фахівців ІРЦ
2. Документація, яку подають до ІРЦ...
 - а) характеристика від класного керівника
 - б) довідка про склад родини
 - в) табель успішності
3. Повторна оцінка проводиться...
 - а) щоквартально
 - б) не частіше ніж 1 раз на рік
 - в) за бажанням батьків у будь-який час

3. Визначити фактори побудови моделі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в умовах сьогодення.

Продуктивний рівень:

1. Уявіть, що перед вами перелік документів, і їх необхідно систематизувати у три групи:
 1. обов'язкові;
 2. бажані;
 3. зайві (не подаються).

Перелік:

- заява батьків;
- копія свідоцтва про народження;
- педагогічна характеристика;
- щоденник учня;
- карта щеплень;
- опис динаміки спостережень педагога;
- виписка від невропатолога (за потреби).

2. Сформувати структуровану схему (6–8 кроків):
 «Виявлення труднощів → первинна робота школи → підготовка документів → звернення до ІРЦ → проведення оцінки → отримання висновку → організація підтримки у школі».

(результат презентувати для обговорення).

3. Продемонструвати зміни в роботі інклюзивно-ресурсних центрів, а також визначити напрями роботи за новим зразком висновку ІРЦ.
4. Визначити та обґрунтувати свою відповідь:

- які три найсуттєвіші зміни сьогодні відбулися у проведенні оцінки (зміни у складі команди, стандартах діагностики, структурі висновку, принципах взаємодії)?

- у чому полягає їхній вплив на якість визначення освітніх потреб дитини?

5. Розглянути яка роль батьків, як рівноправних членів у роботі команди супроводу, визначити та представити ключові аспекти для успішної командної роботи (*продемонструвати результат роботи*).

Творчий рівень:

1. Запропонувати 3 пропозиції, які, на вашу думку, могли б підвищити ефективність роботи ІРЦ:

- у процедурі оцінки;
- в організації взаємодії з школами;
- у способах інформування батьків.

Обґрунтувати свій вибір, чому саме ці зміни є доцільними.

2. Знайти шляхи вирішення ситуації «Проблема комунікації»

Школа направляє сім'ю до ІРЦ, але батьки відмовляються від оцінки.

Проаналізувати:

- можливі причини відмови;
- комунікаційні помилки педагогів;
- як діяти школі, щоб допомогти родині прийняти правильне рішення.

Розгляд кейсу:

Кейс №1: «Другокласниця Анна: різні прояви труднощів — одна картина?»

Опис

ситуації:

Анна, учениця 2 класу, добре розвинена мовленнєво, товариська, але має труднощі у виконанні письмових завдань, повільно читає, інколи спотворює букви. Учитель відмічає коливання уваги, порушення темпу роботи. Мама вважає, що «дитина просто лінується». Психолог школи припускає можливі труднощі у переробці зорової інформації.

Завдання до кейсу:

1. Визначити, які первинні ознаки можуть свідчити про освітні труднощі.
2. Скласти покроковий алгоритм дій школи та родини.
3. Сформулювати перелік документів, які мають бути подані.
4. Визначити, які фахівці ІРЦ мають бути залучені та чому.
5. Написати попередні рекомендації для вчителя до отримання висновку.

Кейс №2: «Першокласник із труднощами навчання»

Опис ситуації:

Учень 1 класу, Максим, від початку навчального року має труднощі з оволодінням читанням, повільно запам'ятовує новий матеріал, швидко втомлюється, уникає письмових завдань. Педагоги відмічають знижену здатність до концентрації уваги, труднощі у слуховому сприйманні інструкцій. Родина занепокоєна, але не знає, до кого звернутися.

Шкільний психолог здійснив первинне спостереження, але рекомендував звернення до ІРЦ для комплексного вивчення.

Завдання до кейсу:

1. Визначити, які ознаки вказують на можливі освітні труднощі.
2. Скласти покроковий алгоритм дій педагогів, батьків та психолога школи.
3. Перелічити документи, які сім'я має подати до ІРЦ.
4. Описати, які фахівці ІРЦ мають долучитися до оцінювання та чому.
5. Запропонувати попередні рекомендації для вчителя до отримання висновку ІРЦ.

Список рекомендованої літератури:

Основна: 2,3,6,8,9,10

Додаткова: 16,18,19,21

Електронні ресурси: 25,27,30,31

Тема 2.2. Інклюзивна школа - школа для кожного

План:

- 1.Інклюзивна освіта як соціальна модель.
2. Концепція та принципи універсального дизайну.
- 3.Універсальний дизайн у сфері інклюзивної освіти.
- 4.Основні стереотипи щодо інклюзивного навчання.
5. Світовий досвід запровадження інклюзивної освіти.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена комплексному осмисленню інклюзивної освіти як сучасної соціальної моделі, що орієнтується на визнання різноманітності здобувачів освіти та необхідність створення умов, які забезпечують повноцінну участь кожного учня у навчальному процесі. Розкривається сутність інклюзивної школи як освітнього простору, побудованого на принципах рівності, недискримінації та доступності, де ключова увага приділяється не індивідуальним обмеженням дитини, а характеристикам середовища, яке має

бути гнучким, адаптивним та відкритим для потреб усіх учасників освітнього процесу.

Узагальнено та проаналізовано концепцію універсального дизайну, що розглядається як фундаментальний інструмент формування безбар'єрного та комфортного освітнього середовища. Особливий акцент зроблено на практичному застосуванні її базових принципів: гнучкості навчальних матеріалів, варіативності способів представлення інформації, доступності комунікації та можливості різних форм взаємодії учнів із навчальним контентом. Лекція демонструє, що універсальний дизайн не обмежується архітектурними рішеннями, а включає дидактичні, технологічні та організаційні зміни, які підсилюють інклюзивний потенціал школи.

У межах теми здійснено критичний огляд поширених стереотипів щодо інклюзивного навчання, які часто стають перешкодою для впровадження ефективної інклюзивної практики. Обговорюються міфи про «непідготовленість» педагогів, «низьку ефективність» інклюзії чи «дезорганізацію» навчального процесу, а також наводяться аргументи, що спростовують такі уявлення. Підкреслюється, що формування позитивного ставлення до інклюзії серед усіх учасників освітнього середовища є ключовою умовою її успіху.

Важливою частиною лекції є аналіз міжнародного досвіду розвитку інклюзивної освіти. Розглядаються приклади країн, які досягли значних результатів у створенні доступних освітніх систем, а також виділяються стратегії, які можуть бути адаптовані у вітчизняному контексті. Окреслюється роль міжнародних стандартів, провідних освітніх організацій, що визначають світові тенденції у сфері інклюзії.

Лекція спрямована на розширення теоретичного горизонту здобувачів освіти, формування їх здатності критично оцінювати освітнє середовище та проектувати шляхи його вдосконалення відповідно до принципів універсального дизайну та соціальної моделі інвалідності. Матеріал орієнтований на підготовку майбутніх педагогів і фахівців до роботи в інклюзивних школах, у яких пріоритетом є створення умов, що підтримують потенціал кожної дитини та сприяють розвитку безбар'єрної освітньої спільноти.

Презентаційний матеріал з теми лекції 2.2.

Практична робота 2.2.

Тема: Інклюзивна школа - школа для кожного

Завдання:

Репродуктивний рівень:

1. Визначити відповідність:

З'єднати поняття з їх характеристиками та дати обґрунтування кожному поняттю:

Поняття	Характеристика
Універсальний дизайн	1. Описує ставлення суспільства до різноманітності та рівності
Інклюзія	2. Передбачає створення середовища, яке підходить максимально широкому колу людей
Освітні бар'єри	3. Різні перешкоди, які обмежують участь учня в освітньому процесі
Модифікація	4. Зміна змісту навчання відповідно до можливостей учня

2. Підготувати інформаційне повідомлення з демонстрацією для дискусії з теми:
Інклюзивна освіта як соціальна модель.

3. Сформувати структурно-логічну схему взаємозв'язків таких ключових категорій інклюзивної освіти:

- інклюзивний підхід в освіті
- рівний доступ до освіти
- недискримінація
- універсальний дизайн / універсальний дизайн у навчанні (UDL)
- інклюзивна школа

Вимоги до виконання (науково-поглиблений рівень):

1. Представити схему як інтегровану модель інклюзивної освіти, де кожна категорія відіграє визначену роль:

- *інклюзивний підхід* - концептуальна основа;
 - *рівний доступ і недискримінація* - правові та ціннісні принципи;
 - *універсальний дизайн* - інструмент практичної реалізації;
 - *інклюзивна школа* - інституційний результат.
2. Побудувати схему у вигляді системи взаємодії, а не просто ієрархії:
- *встановити причинно-наслідкові зв'язки;*
 - *позначити взаємовплив та циклічність елементів (наприклад, інклюзивна школа → зміцнення інклюзивного підходу).*

3. Обов'язково виокремити три рівні моделі:

- *теоретико-ідеологічний;*
- *правовий і ціннісний;*
- *практико-педагогічний та інституційний.*

4. У схемі мають бути відображені такі аспекти:

- інклюзивний підхід → обґрунтовує необхідність рівного доступу
 - рівний доступ + недискримінація → створюють передумови для UDL
 - універсальний дизайн → забезпечує реалізацію інклюзивного підходу
 - інклюзивна школа → цілісний прояв усіх попередніх компонентів
5. Дати чіткий аналітичний висновок, у якому пояснити:
- чому кожен елемент є невід'ємною частиною інклюзивної моделі;
 - як зміна одного компонента впливає на всю систему;
 - чому інклюзивний підхід розглядається як теоретичний фундамент.

Продуктивний рівень:

1. Здійснити порівняльно-системний аналіз міжнародних моделей інклюзії дотримуючись зазначених аспектів розкриття питання:

Обрати одну країну (Фінляндія, Канада, Італія, США або Австралія, можна на вибір здобувача) і здійснити поглиблений системний аналіз її моделі інклюзивної освіти.

1. Дослідити структурні засади вибраної моделі, та проаналізувати:

- філософсько-ідеологічну основу (наприклад: *equity-based education, full inclusion, tiered support systems*);
- інституційну архітектуру підтримки (мультидисциплінарні команди, ресурсні центри, консультативні служби);
- процедури і підходи до оцінювання освітніх потреб (раннє втручання, моделі RTI, індивідуалізація);
- механізми міжпрофесійної взаємодії (роль SLP, спеціального педагога, психолога, асистента учня).

2. Зробити порівняльний аналіз з Україною за такими параметрами:

- інституційна структура підтримки,
- технології оцінювання,
- рівень підготовки фахівців,
- нормативна база,
- ресурсне забезпечення,
- культура інклюзивності у школах.

Порівняння має мати аналітичний характер, а не лише описовий.

3. Сформулювати на основі аналітичного висновку обґрунтовані пропозиції:

- які елементи обраної моделі можуть бути адаптовані в Україні,
- які фактори повоєнного відновлення впливають на можливості адаптації,
- які зміни є першочерговими для підвищення ефективності української системи інклюзивної освіти.

Дана робота має бути представлена у вигляді презентації і обов'язково містити логічне узагальнення, посилання на міжнародні стандарти та прогноз результативності впровадження.

Творчий рівень:

1. Розробити концептуальну модель “Інклюзивна школа — школа для кожного”, яка включатиме в себе (представлення результату на вибір здобувача):

1. Філософську концепцію (ключові цінності, бачення, освітню ідеологію).

2. Архітектурні та просторові рішення, що базуються на принципах універсального дизайну.
3. Педагогічну модель організації навчання (UDL + диференціація + формувальне оцінювання).
4. Систему психологічної та педагогічної підтримки учнів.
5. Модель комунікації з батьками та громадою.
6. Стратегії подолання стереотипів і формування культури прийняття.
2. Створити соціально-комунікаційне повідомлення з використанням ШІ (буклет, інфографіку, відеоролик-на вибір здобувача), спрямоване на руйнування стереотипів щодо інклюзії та обґрунтувати:

- яку саме хибну установку ви трансформуєте;
- які психологічні механізми впливу використовуєте;
- якої очікуваної зміни поведінки / ставлення прагнете досягти.

3. Питання для обговорення:

- Чи справді інклюзивна школа є «школою для кожного»?
- Як універсальний дизайн може змінити традиційну школу?
- Які стереотипи найбільше заважають розвитку інклюзивної освіти?
- Який міжнародний досвід впровадження інклюзії є найбільш цінним для України?

Аналіз практичного кейсу:

У міській школі відкрито інклюзивний клас. У класі навчається 25 учнів, серед яких: дитина з порушенням слуху, дитина з розладом аутистичного спектра (РАС), дитина з тяжкими порушеннями мовлення.

Завдання:

1. Визначити освітні потреби кожної дитини.
2. Визначити та запропонувати елементи універсального дизайну, які сприятимуть навчанню цих учнів.
3. Описати рівень підтримки, необхідний кожній дитині.
4. Розробити пропозиції щодо співпраці педагогів, асистента вчителя та батьків у створенні сприятливого середовища.
5. Запропонувати 2–3 рекомендації для адміністрації школи щодо вдосконалення інклюзивного освітнього простору.

Список рекомендованої літератури:

Основна: 3,7,8,9

Додаткова: 11,14,17,19,20

Електронні ресурси: 25,26,29

Тема 2.3. Педагогічний та психологічний супровід в інклюзивній освіті

План:

1. Сутність педагогічного та психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами та батьків
2. Основні етапи супроводу: діагностичний, аналітико-проєктивний, корекційно-розвивальний та контроль-підсумковий.
3. Підходи до розуміння особливих освітніх потреб: медична та соціальна моделі.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена комплексному осмисленню системи педагогічного та психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей у сучасному інклюзивному середовищі. У центрі уваги — міждисциплінарна взаємодія фахівців, яка забезпечує цілісність, послідовність і безперервність підтримки дитини в процесі навчання й соціального розвитку. Окреслюється сутність супроводу як багатокомпонентного процесу, що охоплює одночасно діагностичні, консультативні, розвивальні та моніторингові функції й спрямований на створення умов для максимальної реалізації потенціалу здобувача освіти. У лекції системно розкрито логіку проходження основних етапів супроводу.

Діагностичний етап розглядається як фундамент дослідження індивідуальних характеристик дитини, її сильних сторін, освітніх труднощів та ресурсів сімейного середовища.

Аналітико-проєктивний етап подано як процес науково обґрунтованого визначення цілей і стратегій підтримки, підготовки рекомендацій для педагогів та батьків, розробки індивідуальної програми розвитку чи адаптаційної траєкторії навчання.

Корекційно-розвивальний етап трактується як практична реалізація комплексу спеціально організованих педагогічних, психологічних, логопедичних, корекційних і терапевтичних впливів, спрямованих на формування компетентностей, розвиток комунікації, саморегуляції та соціальних навичок. Контрольно-підсумковий етап описується як система оцінювання досягнутих

Лекційний матеріал має на меті сформувати у здобувачів цілісне уявлення про принципи, механізми та інструменти професійної підтримки дітей з ООП, розвинути здатність здійснювати міжфахову взаємодію, аргументовано обирати педагогічні й психологічні стратегії та забезпечувати індивідуалізацію освітнього процесу в умовах інклюзивної школи.

Завдання:

1. Дати сучасні визначення поняттям:

- педагогічний супровід,
 - психологічний супровід,
 - індивідуальна освітня програма (ІОП),
 - медична модель,
 - соціальна модель.
2. Визначити відмінність між педагогічним та психологічним супроводом та іншими видами підтримки (соціальна адаптація), підготувати інформаційне повідомлення з демонстрацією для обговорення.
3. Працювати та визначити основні етапи супроводу (діагностичний, аналітико-проективний, корекційно-розвивальний, контрольний-підсумковий) у правильній послідовності та у вигляді презентації охарактеризувати їх ключову мету з визначенням учасників супроводу та їх ролі у процесі підтримки дитини з ООП.

Продуктивний рівень:

1. Підготувати програму психолого-педагогічного супроводу для групи учнів з ООП, які переживають стрес через перехід з початкової школи до середньої школи (визначити, які заходи включатимуться в цю програму, а також інструменти, які можна використовувати психологу для підтримки учнів даної категорії)? *Результати продемонструвати для обговорення*

2. Аналіз кейсу та його вирішення:

У класі навчаються 25 учнів, серед яких 4 дитини з ООП:

- один учень із порушеннями слуху,
- одна дитина з порушеннями опорно-рухового апарату,
- одна дитина з емоційно-вольовими труднощами,
- одна дитина з легкими порушеннями інтелектуального розвитку.

Завдання для здобувачів:

1. Ідентифікувати основні бар'єри для кожної дитини на рівнях середовища, навчальних матеріалів та педагогічної взаємодії.
2. Скласти план супроводу для кожного учня, розподіливши завдання між педагогом, психологом та асистентом.
3. Розробити коротку стратегію взаємодії з батьками, щоб підтримати навчальний процес та соціалізацію дитини.
4. Обґрунтувати вибір методів навчальної диференціації та психологічної підтримки, пояснюючи, як вони забезпечують інклюзивність і розвиток потенціалу кожного учня.

1. Загальна інформація про учня:

Компонент	Опис
Категорія особливих освітніх потреб	
Ключові труднощі	
Освітні ресурси та сильні сторони	
Потреби у підтримці	

2. Аналіз бар'єрів (модель трирівневої доступності):

Категорія UDL	Адаптації та інтервенції	Очікуваний результат
Множинні способи подання інформації		
Множинні способи дії та вираження		
Множинні способи залучення		

3. Інтервенції та адаптації (на основі UDL: подання – дія/вираження – залучення):

Категорія UDL	Адаптації та інтервенції	Очікуваний результат
Множинні способи подання інформації		
Множинні способи дії та вираження		
Множинні способи залучення		

4. План педагогічного супроводу:

Напрямок роботи	Конкретні дії	Відповідальні фахівці	Часові рамки
Академічна підтримка		Педагог, асистент	
Розвиток пізнавальних процесів		Психолог, дефектолог	
Комунікативна підтримка		Логопед, психолог	
Поведінкова підтримка		Психолог, педагог	
Соціальна інтеграція		Соціальний педагог	

5. План психологічного супроводу:

Завдання психолога	Методи / техніки	Очікувані результати	Частота роботи
Діагностика			
Емоційна підтримка			
Розвиток саморегуляції			
Формування мотивації до навчання			
Підтримка у кризових ситуаціях			

6. Взаємодія з батьками:

Напрямок співпраці	Форми роботи	Мета
Консультування	індивідуальні бесіди, онлайн-консультації	...
Інформування	щоденник успішності, прогрес-репорти	...
Партнерська участь	спільне планування супроводу, участь у командних зустрічах	...
Психологічна підтримка	тренінги, групи батьків	...

В підсумку визначити:

- основні труднощі дитини:
- ключові ресурси та потенціал:
- найефективніші стратегії супроводу:

- рекомендації щодо подальшої роботи:

Творчий рівень:

1. Розробити міні-проект індивідуальної програми супроводу дитини з ООП (1–2 сторінки), в якому буде висвітлено:

*мету супроводу,
оцінку потреб і ресурсів,
педагогічні та психологічні інтервенції,
методи взаємодії з родиною та колегами.*

2. Створити комунікативну стратегію для педагогічної спільноти (педагоги, асистенти, батьки), яка дозволяє протидіяти стереотипам щодо інклюзії та стимулює культуру підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз практичного кейсу:

Кейс №1: Уявіть ситуацію, коли учень має труднощі з адаптацією в колективі. Які аспекти педагогічного супроводу можуть допомогти йому впоратись з труднощами, визначити психологічні методи підтримки, які можуть бути застосовані для вирішення даної ситуації?

Кейс №2: Учень має труднощі з поведінкою в класі (наприклад, агресивна поведінка, відмова від навчання). Як педагог може організувати супровід для цього учня? Які психологічні підходи можуть бути застосовані для змін поведінки?

Список рекомендованої літератури:

Основна: 6,9,10

Додаткова: 16,17,22

Електронні ресурси: 24,25,26,31

Тема 2.4. Розробка індивідуальної програми розвитку: структура, зміст та роль команди

План:

1. Індивідуальна програми розвитку (ІПР).

2. Мета та значення ІПР у навчальному процесі дітей з особливими освітніми потребами (ООП).
3. Основні принципи розробки ІПР
4. Структура та зміст індивідуальної програми розвитку
5. Команда фахівців, відповідальних за розробку та реалізацію ІПР

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена поглибленому аналізу індивідуальної програми розвитку (ІПР) як базового механізму забезпечення індивідуалізації освіти дітей з особливими освітніми потребами. Розкривається сучасне наукове розуміння ІПР як комплексного документа, що інтегрує результати оцінювання розвитку, цілі освітньої траєкторії дитини та стратегії педагогічної, психологічної й корекційно-розвивальної підтримки. Особливу увагу приділено розкриттю значення ІПР у побудові персоналізованого маршруту навчання, який враховує потенційні можливості, індивідуальні ресурси та актуальні потреби здобувача освіти.

У лекції висвітлено цільове призначення ІПР та її функції у сучасній інклюзивній школі: оптимізація навчального процесу, розвиток академічної мотивації, зміцнення адаптивних навичок, формування соціальної компетентності та створення умов для повноцінної участі дитини в освітньому середовищі. Розглянуто основні принципи розробки ІПР, серед яких — індивідуалізація, мультидисциплінарність, партнерська взаємодія з батьками, доказовість педагогічних рішень, гнучкість і динамічність цілепокладання.

Деталізовано структуру ІПР, що охоплює визначення довгострокових і короткострокових цілей, опис спеціальних та додаткових освітніх послуг, стратегії адаптацій і модифікацій навчального процесу, вимоги до оцінювання прогресу та механізми моніторингу. Підкреслюється важливість узгодженості між компонентами програми, що забезпечує логічність та результативність її реалізації.

Особливе місце у лекції займає аналіз ролі команди супроводу - педагогів, асистента педагога, практичного психолога, логопеда, дефектолога, соціального педагога та батьків. Акцентується на тому, що саме міждисциплінарна співпраця забезпечує комплексність підтримки, обґрунтованість рішень та узгоджене впровадження заходів ІПР у щоденну освітню практику. Команда розглядається як ключовий ресурс для формування цілісної моделі підтримки дитини, а також як механізм адаптації програми до змін у розвитку чи освітніх потребах.

Матеріал лекції спрямований на формування у здобувачів системного професійного мислення щодо процесу розроблення та впровадження ІПР, ознайомлення з сучасними методологічними підходами та підготовку до якісної практичної роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Презентаційний матеріал з теми лекції 2.4.

**Самостійна робота з освітньої компоненти для здобувачів:
Тема: Асистент педагога, як невід’ємна частина інклюзивної освіти**

План

1. Асистент педагога в умовах інклюзії
2. Функції асистента педагога.
3. Посада асистента дитини.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена ґрунтовному висвітленню професійної діяльності асистента педагога в інклюзивному освітньому середовищі та аналізу його ролі у забезпеченні доступності та результативності освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. У роботі систематизовано сучасні наукові підходи до розгляду функціоналу асистента педагога, а також окреслено нормативно-правові, організаційні й психолого-педагогічні засади його професійної діяльності.

Зміст лекції розкриває специфіку роботи асистента педагога як посередника між учнем, учителем і шкільною спільнотою, що сприяє адаптації дитини, формуванню позитивного освітнього досвіду, подоланню бар’єрів у навчальній, комунікативній та соціальній діяльності. Докладно аналізуються основні функції асистента: організаційно-координаційна, консультативна, навчально-підтримувальна, адаптаційна, комунікативно-медіативна та моніторингова. Підкреслюється, що участь асистента педагога забезпечує реалізацію принципів індивідуалізації, партнерства та рівного доступу в інклюзивній освіті.

Окрему увагу приділено розмежуванню понять «асистент педагога» та «асистент дитини», з позицій їхніх правових статусів, професійної відповідальності та сфер компетентності. Розглядається значення посади асистента дитини як інструмента адресної підтримки учнів, які потребують індивідуального догляду, допомоги у самообслуговуванні чи поведінкової підтримки.

Лекційний матеріал спрямований на формування у здобувачів освіти цілісного бачення професійної діяльності асистента педагога, розуміння його ролі у багатопрофільній команді фахівців, розвиток уміння критично оцінювати й організовувати супровід учнів з особливими освітніми потребами. Зміст лекції закладає основу для опанування компетентностей, необхідних для ефективної роботи у сучасній інклюзивній школі та побудови партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Презентаційний матеріал з теми лекції

Завдання:

1. Визначити основні напрями реформи спеціальної та інклюзивної освіти.
2. Підготувати таблицю «Базові нормативно-правові акти щодо спеціальної та інклюзивної освіти (назва документу, дата прийняття, характеристика);

<i>Назва документу</i>	<i>Дата прийняття</i>	<i>Характеристика</i>

3. Визначити ключові функції асистента педагога та асистента дитини.
4. Визначити нормативно-правові засади діяльності асистента педагога та дитини.
5. Підготувати презентацію "Сучасний асистент педагога в умовах інклюзивної освіти"
6. Нормативно-правові засади діяльності асистента педагога.

Список рекомендованої літератури:**Основна:**1,3,7,8,9,10**Додаткова:**11,13,14,16,20**Електронні ресурси:**30,31,34**Тема: Сучасні технології навчання в умовах інклюзивного освітнього середовища****План**

1. Освітні технології в інклюзивному середовищі: поняття та класифікація.

2. Психолого-педагогічні умови застосування технологій у роботі з дітьми з ООП.
3. Педагогічні технології інклюзивного навчання.
4. Урок в інклюзивному класі.
5. Роль інформаційно-комунікаційних технологій та асистивних засобів у забезпеченні доступності освіти.

Ключові положення лекції.

Лекція присвячена комплексному аналізу сучасних педагогічних технологій, що забезпечують ефективність і доступність навчання в інклюзивному освітньому середовищі. У межах лекції розкривається сутність освітніх технологій, їхня класифікація, функціональні можливості та потенціал для індивідуалізації й диференціації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Особлива увага приділяється тому, як інноваційні технологічні рішення трансформують традиційні підходи до організації навчального процесу, сприяючи створенню простору рівних можливостей для всіх учнів.

У лекції детально висвітлюються психолого-педагогічні умови успішного впровадження технологій, серед яких — урахування когнітивних, емоційних та комунікативних особливостей дітей з ООП, побудова партнерської взаємодії з батьками, належний рівень підготовки педагогічних працівників та міждисциплінарної команди. Аналізується вплив освітніх технологій на формування мотивації, розвиток навичок саморегуляції та підтримку індивідуальної траєкторії розвитку учнів.

Окрема частина лекції присвячена педагогічним технологіям інклюзивного навчання: кооперативному й змішаному навчанню, технологіям адаптації та модифікації освітнього матеріалу, диференційованому інструктажу, використанню універсального дизайну для навчання (UDL). Підкреслюється практична значущість їхнього цілеспрямованого застосування для побудови уроку, який забезпечує різноманітну підтримку, гнучке подання матеріалу та можливість варіативного оцінювання результатів.

Важливим аспектом є аналіз структури уроку в інклюзивному класі, де акцент зроблено на поєднанні педагогічних технологій з індивідуалізованими стратегіями підтримки. Розглядаються моделі організації уроку, що дають змогу враховувати потреби всіх здобувачів освіти, підтримувати їхню активність, залучення та навчальну автономію.

Завершальна частина лекції акцентує увагу на ролі інформаційно-комунікаційних технологій і асистивних засобів як інструментів забезпечення доступності освіти. Аналізуються можливості цифрових платформ, програм адаптивного навчання, сенсорних та альтернативних засобів комунікації, технологій доповненої й віртуальної реальності, що створюють додаткові можливості для включення учнів з різними типами ООП у навчальний процес.

Матеріал лекції спрямований на формування у здобувачів системного уявлення про сучасні технології інклюзивного навчання, розвиток професійної готовності до їхнього практичного застосування та критичного оцінювання їхньої ефективності в контексті сучасних викликів інклюзивної освіти.

Список рекомендованої літератури:

Основна: 1,2,8,9,10

Додаткова: 14,17,21,23

Електронні ресурси: 26,29,33,34

ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА:

Тема: Участь батьків у організації інклюзивного навчання

Ключові положення курсу.

Даний модуль присвячений ґрунтовному аналізу ролі батьків у створенні, розвитку та підтримці інклюзивного освітнього середовища. Онлайн-курс на платформі EdEra («Участь батьків у організації інклюзивного навчання»), розроблений у співпраці з ГО «Смарт освіта», розглядає ключові аспекти батьківської залученості: їхні права і обов'язки, ефективні способи взаємодії з учителями, адміністрацією школи і спеціалістами, а також стратегії емоційної підтримки та самозбереження для мінімізації вигорання. Крім теоретичних лекцій курс доповнений живими інтерв'ю з батьками, які діляться успішним та проблемним досвідом, що створює амбітний практичний контекст і сприяє обміну реальними історіями.

Особлива увага приділяється механізмам участі у діагностиці освітніх потреб дитини, процесам оцінювання та прийняттю рішень щодо інклюзивних послуг. Навчальні модулі допомагають батькам розібратися, коли звертатися до фахівців, як вести комунікацію зі шкільними працівниками і як брати участь у формуванні індивідуальних освітніх планів. Курс також висвітлює психологічні аспекти взаємодії: як будувати партнерські відносини, підтримувати мотивацію дитини та їхню сім'ю, а також уникати емоційного вигорання через адекватні практики самопідтримки.

Отримання сертифіката після завершення навчання підтверджує, що слухачі опанували не лише теоретичні знання, а й здатність застосовувати їх у практиці. Це робить батьків більш компетентними у ролі активних учасників інклюзивної освіти, а також сприяє зміцненню спільноти взаємодії між сім'єю, школою та фахівцями.

Завдання:

Прослухати курс з лекцій на платформі **EdEra** та отримати сертифікат
<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5151>

Зразок сертифікату:

4.ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Сутність інклюзивної педагогіки як галузі наукового знання.
2. Історичні етапи становлення інклюзивної освіти.
3. Основні принципи інклюзивної педагогіки.
4. Відмінності інклюзивної, спеціальної та корекційної педагогіки.
5. Міжнародні документи, що визначили розвиток інклюзивної освіти.
6. Світові тенденції розвитку інклюзивної освіти.
7. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні.
8. Поняття та сутність стратегії розвитку інклюзивної освіти.
9. Ключові напрями реалізації державної стратегії інклюзивної освіти.
10. Функції та діяльність Інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ).
11. Основні бар'єри та виклики впровадження інклюзивної освіти.

12. Ресурси й умови успішного функціонування інклюзивної школи.
13. Організаційно-управлінська модель інклюзивної освіти в Україні.
14. Основні управлінські функції у забезпеченні інклюзивного освітнього процесу.
15. Моделі управління інклюзивною освітою у сучасній практиці.
16. Роль керівника закладу освіти у формуванні інклюзивного середовища.
17. Система моніторингу якості інклюзивної освіти.
18. Управлінські рішення, що забезпечують доступність освітнього середовища.
19. Поняття «дитина з особливими освітніми потребами».
20. Основні групи особливих освітніх потреб.
21. Принцип дитиноцентризму в інклюзивній освіті.
22. Умови активної участі дитини з ООП у навчальному процесі.
23. Адаптація та модифікація освітнього середовища.
24. Права дітей з ООП у закладах освіти.
25. Поняття комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини.
26. Етапи проведення комплексної оцінки.
27. Роль ІРЦ у здійсненні психолого-педагогічної оцінки.
28. Методи, що застосовуються під час оцінювання розвитку дитини.
29. Результати оцінки як підстава для визначення особливих освітніх потреб.
30. Визначення та модель «школи для всіх».
31. Компоненти інклюзивного освітнього середовища.
32. Форми організації навчання в інклюзивній школі.
33. Роль педагогічного колективу у створенні інклюзивної школи.
34. Умови успішної соціалізації дітей з ООП.
35. Сутність та завдання педагогічного супроводу.
36. Основні функції психолога в інклюзивному освітньому процесі.
37. Напрями діяльності асистента вчителя.
38. Особливості супроводу дітей із різними категоріями ООП.
39. Підстави та вихідні дані для розробки індивідуальної програми розвитку (ІПР).
40. Структурні компоненти ІПР та роль фахівців команди супроводу.

Оцінювання здобувача на заліку проводиться відповідно до Положення про «Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті» (літ. 31)

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна:

1. Вознюк О.М. Особливості професійної діяльності спеціалістів психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі: методичні рекомендації. Житомир: КЗ «ЖОІППО» ЖОР, 2019. 68 с.
2. Дрозд Л.В. Сучасні аспекти психологічного супроводу дітей зі спектром аутичних порушень в умовах військової агресії. Науковий журнал: Особлива дитина: навчання і виховання, 2024, №3 (115).- С. 88-103
<https://doi.org/10.33189/ectu.v11i3>

3. Дрозд Л.В., Пшенична Н.С., Ляска О.П. Інклюзивна освіта: Реалії сьогодення та перспективи розвитку. Науковий журнал "Перспективи та інновації науки" (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2022. № 2(7). С. 853-864. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-853-863](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-853-863)
4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда .,Ю.М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І. - К. : 2017 – 128 с.
5. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія/ А.А. Колупаєва. – К. : Саміт-Книга, 2019 – 271 с.
6. Основи інклюзивної педагогіки: Навчально-методичний посібник до практичних та самостійних робіт студентів. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2025. 157 с.
7. Особливості навчання дітей з ООП. <https://naurok.com.ua/rekomendaci-osoblivosti-navchannya-ditey-z-ooop-246657.html>
8. Сухіна І.В. Методичні основи психологічного супроводу батьків дітей з ООП: формування резильєнтності: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 114 с.
9. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с.
Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navchmetod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf>
10. Шевців З. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : ЦУЛ, 2017. 248 с.

Додаткова:

11. 016 Спеціальна освіта. Міністерство освіти і науки України (стандарт). Режим дрступу: <https://mon.gou.ua> vischa osvita 2021/01/12
12. Lohvynenko, T., Drozd, L., Marieieva, T., Hryntsiy, M., Prymakova, V., & Hrynyk, I. (2023). Neuropedagogical Principles as a Factor of Inclusive Education in the Context of Managerial Activity: European Experience. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(4), 212-227. <https://www.lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/6595>
13. Боряк О., Косенко Ю. Альтернативна комунікація як засіб розвитку мовленнєвої діяльності дітей із комплексними порушеннями. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 35, том 1, 2021. С. 264-270. Режим доступу: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/35_2021/part_1/43.pdf
14. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 302 с.
15. Жукова В., Таранченко О., Литовченко С. Дитина з порушенням слуху. К : Літера ЛЛТД, 2019. 56 с. (Серія інклюзивне навчання).

16. Костенко Т., Гудим І. Навчання дітей з порушенням зору: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 184 с.
17. Мартинчук, О.В., Маруненко, І.М., Луцько, К.В., Таран, О.П., Мельніченко, Т.В., & Єжова, Т.Є. (2017). Спеціальна педагогіка : навчальний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23200/>
18. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови* : науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва] ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 184 с
19. Рібцун Ю. В. Подолання труднощів пізнавального розвитку дітей з особливими мовленнєвими потребами : навч. посіб. К. : Видавець Цибульська В. О., 2025. 160 с.
20. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 224 с.
21. Сухіна І. (2020) Емоційне вигорання у батьків дітей з особливими освітніми потребами: реалії та шляхи подолання. Освіта дітей з особливими потребами: шляхи розбудови (17), 220-235.
22. Шевченко, В. М. (2021). Реабілітація дітей з порушеннями слуху в Україні на сучасному етапі *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2), 1-6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-8-1>
23. Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом : монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. 444 с.

Електронні ресурси:

24. Електронний варіант курсу на платформі ksuonline: <https://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=7587>
25. Закон України «Про освіту» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-194>.
26. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / С.П.Миронова. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. – 164 с. Режим доступу: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/3004/Myronova-S.P.-Pedagogika-inkliuzyvnoi-osvity.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
27. Освітньо-професійну програму Логопедія з підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності А6 Спеціальна освіта спеціалізацію А6.01 Логопедія https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%906.01_OPP_Speech%20therapy_B_2025.pdf?id=8bcc2ec1-fca3-43ac-9147-9c5ca15021f0
28. Освітньо-професійну програму Олігофренопедагогіка з підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності А6 Спеціальна освіта спеціалізацію А6.02 Корекційна психопедагогіка

https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%906.02_%D0%9E%D0%A0%D0%A0_Korekciina%20psykhopedahohika_B_2025.pdf?id=4b1c7d67-1c30-43be-b96f-f9f6ddf5df54

29. Особливості навчання дітей з ООП. <https://naurok.com.ua/rekomendaci-osoblivosti-navchannya-ditey-z-oop-246657.html>
30. Офіційний сайт Міністерства освіти й науки України. URL: <https://mon.gov.ua/>
31. Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті : наказ від 28.08.2024 № 410Д. Режим доступу: [https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%20\(%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2028.08.2024%20%E2%84%96%20410-%D0%94\).pdf?id=bdb776c1-256b-40e4-b9b5-63d0739c831c](https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%20(%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2028.08.2024%20%E2%84%96%20410-%D0%94).pdf?id=bdb776c1-256b-40e4-b9b5-63d0739c831c)
32. Постанова Кабінету міністрів України від 29 жовтня 2025 р. № 1386 <https://zakon.rada.gov.ua/go/1386-2025-%D0%BF>
33. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-2025-%D0%BF#Text>
34. Ресурсний центр з підтримки інклюзивної освіти ЗІППО. URL. <http://zakinppo.org.ua/centri/oblasnij-resursnij-centr-zpidtrimki-inkluzivnoi-osviti/metodichni-materiali>
35. Стандарт вищої освіти України. 016 Спеціальна освіта від 16.06.2020 р. № 799// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/016-spetsialna-osvitabakalavr.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А.

Критерії оцінювання виконання завдань практичного заняття, завдань модульної самостійної роботи, відповіді під час підсумкового контролю у формі заліку

Рівень виконання	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
Високий	Відповідь характеризується повнотою, глибиною та системністю знань. Здобувач вільно оперує фаховою термінологією, наводить аргументовані приклади, розкриває теоретичні та методичні основи інклюзивної освіти, діагностики та корекції розвитку. Проявляє вміння інтегрувати знання із суміжних дисциплін. Рівень відповіді - <i>творчий</i> .
Достатній	Здобувач демонструє достатній обсяг теоретичного матеріалу, логічно та коректно використовує термінологію. Може пояснити методичні аспекти організації інклюзивного навчання. Допущені помилки усуває самостійно. Рівень відповіді - <i>продуктивний</i> .
Середній	Відповідь відтворює основний зміст навчального матеріалу відповідно до поданої викладачем структури. Знання є фрагментарними та недостатньо інтегрованими з практичною діяльністю. Здобувач не завжди може самостійно застосувати знання. Рівень відповіді - <i>репродуктивний</i> .
Низький	Відповідь фрагментарна, неповна, зі значними логічними порушеннями. Здобувач демонструє поверхневі знання та не може відтворити основні положення теми. Або відповідь відсутня.

Додаток Б.

Глосарій до дисципліни «Основи інклюзивної освіти»

Інклюзивна освіта – система навчання, яка забезпечує участь усіх дітей у спільному освітньому процесі незалежно від їхніх можливостей та потреб.

Інклюзія (включення) – активне залучення дітей з ООП до навчальної діяльності та життя колективу.

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, що забезпечують доступність, участь і підтримку кожного учня.

Рівний доступ до освіти – право кожної дитини здобувати освіту без дискримінації.

Дитина з особливими освітніми потребами (ООП) – дитина, яка потребує додаткової підтримки для засвоєння навчального матеріалу.

Освітня інтеграція – участь дитини з ООП у загальному освітньому процесі без повного його пристосування.

Спеціальна освіта – система навчання дітей із порушеннями розвитку з використанням спеціальних методів.

Інклюзивна школа – заклад освіти, що забезпечує умови для навчання всіх дітей у спільному просторі.

Гетерогенна група – група дітей з різними рівнями розвитку, можливостями та потребами.

Дитиноцентризм – орієнтація освітнього процесу на інтереси та потреби кожної дитини.

Саламанкська декларація – міжнародний документ, що визначив підходи до інклюзивної освіти у світі.

Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю – правова основа гарантій рівного доступу до освіти.

Стратегія розвитку інклюзивної освіти – комплекс державних заходів, спрямованих на забезпечення інклюзивного навчання.

Універсальний дизайн в освіті (УДО) – підхід до створення навчання, що є доступним з самого початку для максимально широкого кола учнів.

Принцип доступності – забезпечення фізичних, інформаційних і соціальних умов для участі дітей.

Принцип недискримінації – рівні права для всіх учасників освітнього процесу.

Принцип гнучкості навчання – можливість змінювати методи, темп і формат роботи.

Корекційно-розвиткові послуги – спеціальні заходи, що спрямовані на розвиток функцій, які ускладнені або порушені.

Міжвідомча взаємодія – співпраця освітніх, медичних, соціальних та інших служб задля підтримки дитини з ООП.

Освітні потреби – індивідуальні вимоги учня, необхідні для ефективного навчання.

Адаптація освітнього середовища – зміна умов навчання без того, щоб змінювати зміст освіти.

Адаптація навчального матеріалу – спрощення форми подання інформації.

Модифікація навчального матеріалу – зміна змісту завдань або очікуваних результатів.

Індивідуальна програма розвитку (ІПР) – документ, що визначає індивідуальні цілі та підтримку дитини з ООП.

Індивідуальний навчальний план – персоналізований план навчання дитини.

Команда психолого-педагогічного супроводу – група фахівців, які спільно працюють над підтримкою дитини.

Асистент учителя – фахівець, який сприяє організації підтримки учнів з ООП під час навчального процесу.

Асистент дитини – особа, яка забезпечує індивідуальний супровід окремого учня.

Педагогічний супровід – процес планомірної підтримки учня з метою успішного навчання.

Психологічний супровід – система заходів щодо забезпечення психічного добробуту дитини.

Комплексна психолого-педагогічна оцінка – діагностична процедура ІРЦ для визначення ООП.

Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ) – заклад, який проводить оцінку та надає рекомендації щодо підтримки дітей.

Освітня траєкторія дитини – індивідуальний шлях навчання й розвитку.

Порушення розвитку – відхилення у фізичному, психічному або інтелектуальному розвитку.

Освітні труднощі – індивідуальні перешкоди, які ускладнюють засвоєння навчальної програми.

Бар'єри в освіті – фізичні, комунікаційні, соціальні або емоційні перешкоди в навчанні.

Корекційні методики – спеціально розроблені методи для розвитку навичок дитини з ООП.

Раннє втручання – система підтримки дітей раннього віку з ризиком порушень розвитку.

Сенсорна інтеграція – методика, спрямована на розвиток здатності мозку обробляти сенсорну інформацію.

Реабілітація – комплекс заходів, спрямованих на відновлення або компенсацію функцій.

Управління інклюзивною освітою – координація діяльності всіх учасників освітнього процесу з метою забезпечення інклюзивного середовища.

Освітня політика – державна стратегія і заходи у сфері освітніх реформ, зокрема інклюзії.

Менеджмент інклюзивної освіти – управлінські процеси в організації інклюзивного навчання.

Моніторинг якості інклюзивної освіти – оцінювання ефективності умов і результатів навчання.

Організаційна модель інклюзивної освіти – структура взаємодії керівництва, педагогів, ІРЦ та батьків.

Партнерство з батьками – взаємодія сім'ї та закладу освіти з метою підтримки розвитку дитини.

Індивідуальна освітня траєкторія – персоналізована програма розвитку й навчання.

Соціальна адаптація – процес пристосування дитини до умов соціального середовища.

Соціальна інклюзія – залучення осіб з особливими потребами у суспільне життя.

Психолого-педагогічний консилиум – колегіальна форма роботи фахівців для прийняття рішень щодо підтримки дитини.

Додаток В.

**Список вебінарів з освітньої компоненти Основи інклюзивної освіти
для забезпечення інформальної освіти здобувачів вищої освіти**

№	Назва вебінару	Ключові аспекти	Покликання
1.	Інклюзія: від складного до простого	Практичні аспекти впровадження інклюзивної освіти, взаємодія асистента вчителя, командний супровід	https://prt.cprpp.org.ua/news/1711362075/

2.	Inclusion of displaced children from Ukraine in EU education systems	Підтримка дітей-переселенців у системах освіти ЄС, освітня політика, бар'єри та рішення	https://erasmusplus.org.ua/en/news/webinar-inclusion-of-displaced-children-from-ukraine-in-eu-education-systems-where-do-we-stand-ahead-of-the-next-school-year-26-06-2024-online/
3.	Creating safe, inclusive and caring learning environments	Створення безпечного та підтримувального інклюзивного освітнього середовища	https://school-education.ec.europa.eu/en/learn/webinars/creating-safe-inclusive-and-caring-learning-environments
4.	Інклюзивна освіта для початківців: структура, взаємодія, ефективність	Базові принципи організації інклюзивного навчання, алгоритм взаємодії команди супроводу	https://naurok.com.ua/webinar/inklyuzivna-osvita-dlya-pochatkivciv-struktura-vzajemodiya-efektivnist
5.	Індивідуальна програма розвитку (ІПР): функції та структура	Розроблення ІПР, обов'язки ІРЦ, командний підхід у супроводі дитини	https://ispukr.org.ua/?p=10537
6.	Психологічний супровід та інклюзія	Психологічна допомога дітям з ООП, робота в умовах війни, підтримка травмованих учнів	https://vseosvita.ua/webinar/psykholohichniy-suprovod-ta-inkliuziia-v-2022-2023-navchalnomu-rotsi-744.html
7.	Інклюзія без ілюзії. Відкриваємо двері до рівних можливостей	Розуміння інклюзії, бар'єри, доступність, реальні кейси з освітніх закладів	https://www.youtube.com/watch?v=QeXdFLrvrWA
8.	Інклюзивна освіта: ефективні рішення	Практичні поради щодо адаптацій, модифікацій, командної роботи, комунікації з батьками	https://academyranok.com.ua/course/inklyuzyvna-osvita-efektyvni-rishennya-dlya-roboty-zi-zdobuvachamy-osvity-z-ooop/
9.	Організація інклюзивного навчання: категорії труднощів та рівні підтримки	Категорії ООП, рівні підтримки, функції команди супроводу	https://sites.google.com/view/inkluziazprppvmr/kursy/navchальni-vebіnari
10.	Безбар'єрний простір та інклюзивна освіта	Створення безбар'єрного середовища в громадах, вимоги МОН, сучасні	https://mon.gov.ua/news/bezbaryernyi-prostir-ta-inklyuzyvna-osvita-

		стандарти доступності	vidbuvsia-vebinar-dlia-predstavnykiv-orhaniv-mistsevoho-samovriaduvannia
11.	Інклюзивна практика реалізації навчальної та виховної діяльності	Практичний досвід організації інклюзивного навчання, адаптації та модифікації	https://www.youtube.com/watch?v=bL2JpzDg9yc